

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR**ADNAN HOCAOĞLU BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2022/53856
Karar Tarihi : 7/1/2025

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Recai AKYEL
Selahaddin MENTEŞ
Muhterem İNCE
Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER
Başvurucu : Adnan HOCAOĞLU
Vekili : Av. Huri Tuba DOĞUKANLI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, müşterek çocuğun yurt dışında bulunan mutat meskenine iade edilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun ve birliktelik yaşadığı G.N.P.nin 15/5/2014 tarihinde Bulgaristan'da bir kız çocukları dünyaya gelmiştir. Başvurucu ve G.N.P. arasında resmî nikâh bulunmamaktadır. Müşterek çocuk 23/7/2019 tarihinde başvuru tarafından tanınmak suretiyle Türk nüfusuna kaydedilmiştir. Başvurucu ve müşterek çocuk 16/5/2019 tarihinde birlikte Türkiye'ye gelmiştir. Başvurucunun birliktelik yaşadığı G.N.P. ise Türkiye'de alıkonulmak suretiyle müşterek çocuğun mutat meskenine dönmek için engellendiğini iddia ederek 25/11/1980 tarihli Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Veçhelerine Dair Sözleşme (Lahey Sözleşmesi) uyarınca iade işlemlerinin başlatılması talebiyle 27/9/2019 tarihinde başvurmuştur.

3. Söz konusu talep, Lahey Sözleşmesi kapsamında Türkiye merkezî makamı konumunda olan Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğüne (Genel Müdürlük) iletilmiştir. İletilen talep üzerine Genel Müdürlüğün 21/1/2020 tarihli yazısıyla başvurucuya ait adres olarak belirtilen ve çocuğun bulunabileceği yer itibarıyla yetkili Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcılığından (Başsavcılık) gerekli önlemleri alarak öncelikle dostane bir çözüme ulaşılması için Lahey Sözleşmesi ile 22/11/2007 tarihli ve 5717 sayılı Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yön ve Kapsamına Dair Kanun'a göre işlemleri titizlikle yürütmesi istenmiştir.

4. Başsavcılık 30/6/2020 tarihli davaname ile müşterek çocuğun annesinin bulunduğu Bulgaristan'a iade edilip edilmeyeceğinin değerlendirilmesi ile anne veya babaya teslimi hususunda karar verilmesi talebiyle Gaziosmanpaşa 3. Aile Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Davanamede; müşterek çocuğun babası olan başvuru ile G.N.P.

arasında bir süre beraberlik yaşandığı, bu beraberlikten bir kız çocuğunun dünyaya geldiği, başvuru ile G.N.P. arasında resmî bir evlilik olmadığı, 16/5/2019 tarihinde başvuru ile çocuğun birlikte Türkiye'ye giriş yaptıkları ve annenin Bulgaristan'da yaşamına devam ettiği ifade edilmiştir. Bunun yanında annenin rızası dışında çocuğun ülkeden çıkarıldığını iddia ettiği ve çocuğun kendisine teslimini talep ettiği belirtilmiştir. Başvurucu; yargılama sırasında çocuğun annesinin noter aracılığıyla 15/5/2019 tarihli belgeyle çocuğun yurt dışına çıkmasına, yolculuk yapmasına, yurt dışında yaşamasına ve ülke sınırlaması olmaksızın babası ile birlikte hareket etmesine süresiz olarak ve çocuğu reşit olana kadar muvafakat verdiğine işaret etmiştir. Buna karşılık müşterek çocuğun annesi 10/6/2019 tarihli noter tasdikli belgeyle anılan muvafakatinin geri çekilmesine ilişkin belge düzenlettirdiğini, ayrıca başvuru müşterek çocuğun anneannesinin alkol bağımlılığı olduğunu, çocuğu okuldan almaya sarhoş gittiğini ve müşterek çocuğun annesi kendisini şikâyet ettiği için Bulgaristan'a dönemediğini ileri sürmüştür.

5. Mahkemece yapılan yargılamada başvuru tanıkları dinlenmiştir. Müşterek çocuğun ise beyanı alınmış, çocuk hakkında sosyal inceleme raporları düzenlenmiştir. 19/1/2021 tarihli üç kişilik uzman heyeti tarafından düzenlenen raporda; başvuru babanın müşterek çocuğun bakım ve ihtiyaçlarını karşılama hususunda olumlu motivasyona sahip olduğu, çocuk hakkında olumlu planlamalar yapabildiği, müşterek çocuk ile baba arasında sevgi ve güvene dayalı bir ilişki olduğu, çocuğun ihtiyaçlarının baba tarafından karşılandığı belirtilmiştir. Sonuç olarak annenin bulunduğu ülkeye müşterek çocuğun dönmesini gerektirecek bir durum olmadığı kanaati bildirilmiştir. Mahkemece alınan bu raporun hüküm kurmaya elverişli olmadığı belirtilerek *"annenin yaşadığı ülkeye çocuğun geri dönmesi hâlinin çocuğu fiziki veya psikolojik bir tehlikeye maruz bırakıp bırakmayacağı veya başka bir şekilde müsamaha edilemeyecek bir duruma düşürüp düşürmeyeceği yolunda ciddi bir risk oluşturup oluşturmayacağı"* hususlarında ayrıntılı rapor hazırlanması istenmiştir.

6. Anılan ara kararı üzerine düzenlenen 10/2/2021 tarihli raporda, çocuğun Bulgaristan'a uyum sürecinin nasıl yönetileceği ve çocuğun gelişimine yönelik tüm şartların detaylı olarak incelendiği bir sosyal inceleme raporu olmadığından çocuğun geri dönmemesinin çocuğu fiziki bir tehlikeye maruz bırakıp bırakmayacağı veya başka bir şekilde müsamaha edilemeyecek bir duruma düşürüp düşürmeyeceği yolunda ciddi bir risk oluşturup oluşturmayacağı hususunda kanaat oluşmadığı ifade edilmiştir. Bunun yanında çocuğun Bulgarca bilmediği, annesinin yanında Bulgaristan'da yaşaması hâlinde çocuğa dil konusunda destek olacak birinin olmadığı dikkate alındığında çocuğun ortama uyum sağlamada zorlanacağı, doğduktan sonra babası ile yaşadığı, bakım, korunma, eğitim ve sağlık gibi temel ihtiyaçlarının herhangi bir ihmal olmadan sağlandığı belirtilmiştir. Sonuç olarak baba ile çocuk arasında yakın bir ilişki olduğu, çocuğun baba ve sosyal çevresinden ayrılması ile mevcut düzeninin bozulmasının çocuğun psikososyal gelişimini olumsuz etkileyebileceği kanaatine ulaşıldığı bildirilmiştir.

7. Mahkemenin 4/7/2021 tarihli kararıyla müşterek çocuğun mutlak meskeni olan Bulgaristan'a iadesine ve çocuğun anne tarafından teslim alınmasına karar verilmiştir.

i. Kararın gerekçesinde müşterek çocuğun annenin muvafakatiyle Bulgaristan'dan Türkiye'ye getirildiği ancak daha sonra dönmek suretiyle ve annenin verdiği muvafakati geri çekmesiyle başvuru babanın çocuğu o andan itibaren haksız olarak alıkoymuş, bunun sonucu olarak annenin çocuğu üzerinde kanundan doğan haklarının ihlal edildiğinin kabul edildiği belirtilmiştir. Ayrıca mutlak meskenin Bulgaristan olduğu tespiti yapılmıştır.

ii. Bunların yanı sıra kararda müşterek çocuğun yargılama süresi içinde yedi yaşını doldurduğu vurgulanarak çocuğun "Annemle görüntülü görüşmüyoruz ancak telefonla iletişim kuruyorum. Önceden Bulgaristan'da yaşıyorduk daha sonra burada yaşamak için İstanbul'a geldik. Burada evimiz var. Annemle en son yüz yüze ne zaman görüştüğümüzü hatırlamıyorum. Birkaç yıl geçti. Annemi azıcık özliyorum. Azıcık özlememin sebebi buraya gelip bizimle yaşamadığı için. Annem beni seviyordu, ben de annemi seviyorum. Bulgaristan'da annem, babam, ninem ve dedemle birlikte yaşıyorduk. Ninem ve dedemle anlaşıyorduk. Onlar beni üzüyorlardı. Onları da seviyorum. İstanbul'da da ninem, dedem, halam ve iki tane kuzenimle birlikte yaşıyorum." şeklinde beyanda bulunduğu yer verilmiştir.

iii. Anılan kararda yargılamada alınan raporlar değerlendirilmek suretiyle çocuğun geri dönmesinin çocuğu fiziki bir şekilde müsamaha edilemeyecek bir duruma düşüreceği yolunda ciddi bir risk olduğunun tespit edilemediği, Bulgarcayı bilmemesinin ise çocuğu psikolojik bir tehlikeye maruz bırakacağı veya psikolojik açıdan ciddi bir risk oluşturacağı hususunda rapordan farklı şekilde kanaate ulaşıldığı, çocuğun gelişim çağı dikkate alındığında annesinin yanında Bulgarcayı her zaman öğrenebileceğinin mümkün olduğunun kabul edildiği bildirilmiştir.

iv. Sonuç olarak çocuğun uzmanlar ve mahkeme huzurunda verdiği beyanlar ile tanık beyanlarının birlikte değerlendirildiği, iade isteğinin reddini gerektirecek vahim bir tehlikenin varlığı veya geri dönmesinin çocuğu fiziksel ve psikolojik bir tehlikeye maruz bırakacağı ya da başka bir şekilde müsamaha edilemeyecek bir duruma düşüreceğine dair ciddi bir riskin ve sözleşmede kabul edilen diğer iadeden kaçınma sebeplerinin varlığının ispatlanamadığı ifade edilmiştir.

8. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 38. Hukuk Dairesinin (Bölge Adliye Mahkemesi) kararında, incelemenin duruşma yapılmadan karar verilmesinin mümkün olduğu hâllerden olduğu belirtilmiştir. Bunun yanında tarafların iddia ve savunmaları, toplanan deliller, tanık beyanları, yasal mevzuat ve uluslararası sözleşme hükümleri, Yargıtay kararları ile tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirilmek suretiyle iade kararı verilmesinde bir isabetsizlik görülmediği kanaatine varıldığı bildirilmiştir.

9. İstinaf başvurusunun esastan reddine karar verilen başvuru, temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucunun temyiz incelemesinin duruşmalı olarak yapılması talebi Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin (Daire) 28/2/2022 tarihli kararıyla mutad meskene iadeye ilişkin kararların temyiz incelemesinin duruşmalı yapılacağına dair mevzuatta hüküm bulunmadığı, ayrıca söz konusu davaların öncelikle ve acele görülmesi gerektiği vurgulanarak reddedilmiş, yapılan temyiz incelemesi üzerine hüküm onanmıştır.

10. Başvurucu, nihai hükmü 8/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 29/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; annenin muvafakat vermesi üzerine Türkiye'ye geldiklerini, annenin çocuğu görmek için Türkiye'ye hiç gelmediğini, kendisi hakkında şikâyetçi olduğunu ve Bulgaristan'a gitmesi hâlinde tutuklanacağını beyan etmesi üzerine kendisinin de Bulgaristan'a gidemediğini belirtmiştir. Bunun yanında başvurucu, müşterek çocuğun anneannesinin alkol bağımlılığı olduğunu ve çocuğu okuldan almaya sarhoş şekilde gittiğini ileri sürmesine rağmen bu konuda araştırma yapılmadığını ve sosyal inceleme raporlarında yer alan lehine kanaatlerin hükme esas alınmadığını ifade ederek aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun ihlal iddiaları incelenirken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

14. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Her çocuk, menfaatleri aksini gerektirmedikçe ebeveyni ile doğrudan ve düzenli olarak kişisel ilişkisini sürdürme hakkına sahiptir. Lahey Sözleşmesi, yasa dışı kaçırılan veya taraf devletlerden birinde alıkonulan çocuğun ivedi şekilde iadesini ve ebeveyn tarafından gerçekleştirilen uluslararası çocuk kaçırma vakalarının çözümü hususunda hızlı bir prosedür öngörmekte ve Lahey Sözleşmesi'nde yer verilen sınırlı sayıdaki istisnai hâller dışında çocuğun bulunduğu ülkenin yetkili makamlarının çocuğu mutlak ikametgâhı olan ülkesine ivedi şekilde iade etmesini zorunlu kılar (*Marcus Frank Cerny* [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, §§ 46, 47; *Emrah Acidereli*, B. No: 2018/34860, 12/1/2021, § 34). Söz konusu istisnalardan biri de çocuğun ağır fiziksel veya psikolojik zarar riskine maruz bırakılması veya başka bir şekilde katlanılmaz bir duruma sokulması olarak sayılmaktadır (*Marcus Frank Cerny*, § 75; *Levent Aşıklar*, B. No: 2014/13936, 8/3/2018, § 77; *Nuray Öztürk*, B. No: 2017/38142, 10/6/2020, § 44). Anayasa Mahkemesi, anneye bağımlılık çağındaki ve doğumundan itibaren annenin baktığı çocukların anne yanındayken alıştığı koşullardan ve anneden kopararak başka bir ülkeye gönderilmesinin çocuk üzerinde olumsuz etkilerinin olabileceğinin de gözetilmesi gerektiğini belirtmiştir (*Dilek Tsakırıda*, B. No: 2018/35068, 9/6/2020, § 46).

17. Ebeveyn ve çocuk arasındaki aile yaşamının tesisinde dikkate alınması gereken temel unsur çocuğun üstün yararadır. Anayasa Mahkemesi çocuğun üstün yararını mahkemeler, idari makamlar ve yasama organı tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde gözetilmesi gereken bir ilke olarak kabul etmektedir. Bu bağlamda kamu makamlarının çocuğun üstün yararını daima dikkate alarak ve ebeveyn ile çocuğun menfaatleri arasındaki adil dengeyi gözeterek karar vermeleri gerekmektedir (*M.M.E. ve T.E.*, B. No: 2013/2910, 5/11/2015, § 133; *Şükran İrge*, B. No: 2016/8660, 7/11/2019, § 33). Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi, derece mahkemeleri tarafından izlenen usulü denetleme ve özellikle mahkemelerin Lahey Sözleşmesi hükümlerini yorumlayıp uygularken Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini belirleme yetkisine sahiptir (*Marcus Frank Cerny*, § 62; *Levent Aşıklar*, § 68).

18. Somut olayda müşterek çocuğun başvuru ile birlikte ve annesinin de rızasıyla Türkiye'ye geldiği anlaşılmıştır. Başvurucu baba ve anne arasında resmî nikâh bulunmadığından müşterek çocuğun ancak annesinin noter aracılığıyla vereceği muvafakat belgesiyle yaşanan ülke dışına çıkması mümkündür. Müşterek çocuk ve baba Türkiye'ye geldikten sonra dönmeleri üzerine annenin noter tasdikli belgeyle muvafakati geri çekmeye ilişkin belge düzenletirdiği yargılama sırasında tespit edilmiştir. Mahkemece iade isteğinin reddini gerektirecek vahim bir tehlikenin varlığı veya çocuğun geri dönmemesinin çocuğu fiziksel ve psikolojik bir tehlikeye maruz bırakacağına ya da başka bir şekilde müsamaha edilemeyecek bir duruma düşüreceğine dair ciddi bir riskin ve Lahey Sözleşmesi'nde kabul edilen diğer iadedden kaçınma sebeplerinin varlığının ispatlanamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

19. Lahey Sözleşmesi'nin 13. maddesine göre çocuğun iade edilmesinin çocuğu fiziki veya psikolojik bir tehlikeye maruz bırakacağına veya başka bir şekilde müsamaha edilemeyecek bir duruma düşüreceğinin tespiti hâlinde yargılama makamların usule ilişkin güvenceleri işleterek ve çocuğun üstün yararını gözönüne alarak iade talebini reddetme konusunda takdir yetkisine sahip oldukları şüphesizdir. Bu doğrultuda ilgili yargılama makamlarca yapılan değerlendirmelerde öncelikle mutlak meskenin belirlendiği, ardından çocuğun yararının neleri gerektirdiğine ilişkin ayrıntılı değerlendirmelerin yapıldığı, gerek başvuru olan babanın gerekse annenin iddialarının dikkate alındığı, taraflarca ileri sürülen delillerin irdelendiği ve Lahey Sözleşmesi'nin 13. maddesinde yer alan iadedden kaçınma sebeplerinin hangi gerekçelerle gerçekleşmediğine yönelik hususlarda ilgili ve yeterli açıklamalara yer verildiği görülmüştür. Bunun yanında çocuğun iade edilmesi hâlinde fiziki ve psikolojik tehlikeye karşılaşılabileceğine ilişkin kanıtlanmış bir iddianın olmamasının karara esas teşkil ettiği anlaşılmaktadır. Tüm bu açıklamalar ve tespitler kapsamında başvuruya konu iade talebini inceleyen yargılama makamlarının çocuğun ve ebeveynin menfaatlerine ilişkin olarak yapılan inceleme ve değerlendirmelerinin yeterli olmadığı söylenemez.

20. Başvurucu, dava süreçlerinde iddia ve savunmaları ile delillerini yazılı ve sözlü olarak sunmuş; verilen kararlara karşı kanun yollarına başvurarak etkili bir katılım sağlamıştır. Neticede adil yargılanma hakkının usule ilişkin gereklerine riayet edilerek yapılan yargılamalar sonucunda çocuğun üstün yararının sağlanması amacı doğrultusunda ve Lahey Sözleşmesi'nin getirdiği güvenceler de gözönüne alınarak yargılama makamlarınca oluşturulan çocuğun iade edilmesi talebinin kabulüne ilişkin karar gerekçelerinin aile hayatına saygı hakkı bağlamında ilgili ve yeterli olduğu, bu suretle çatışan menfaatler arasında adil dengenin kurulduğu sonucuna ulaşılmıştır (benzer değerlendirmeler için birçok karar arasından bkz. *Yıldız Yıldız*, B. No: 2015/19293, 17/7/2018; *Ali Korkmaz*, B. No: 2019/26899, 11/12/2019; *Mehmet Emin Balci*, B. No: 2015/10459, 8/1/2020; *Nuray Öztürk*, B. No: 2017/38142, 10/6/2020; *Turan Henden*, B. No: 2022/75081, 18/12/2024).

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 7/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.